

**Середня кінетична температура
як інтегральний чинник впливу
на умови зберігання і терміни
придатності лікарських засобів.
Перспективи введення до ДФУ**

***Ю.В.Підпружников, д.ф.н, проф.,
Д.А.Леонтьєв, д.ф.н., с.н.с.
О.І.Гризодуб, д.х.н., проф***

Питання, що розглядаються

- Короткочасні відхилення температури поза допустимі межі
- Оцінка регуляторами порушень, пов'язаних із температурними відхиленнями
- Середня кінетична температура
- Фармакопейні підходи, що ґрунтуються на середній кінетичній температурі
- Перспективи впровадження в ДФУ

Визначення

- ✓ Температурне відхилення (Temperature excursion, TE) – випадок відхилення, під час якого лікарський засіб (ЛЗ) піддається впливу температури за межами діапазону(ів), передбачених для зберігання та/або транспортування
- ✓ Середня кінетична температура (МКТ) - це єдина обчислена температура, при якій загальна кількість розкладання ЛЗ за певний період дорівнює сумі окремих розкладань, які відбувалися б при різних температурах. Вона забезпечує такий же тепловий вплив на АФІ або ГЛЗ, як і вплив в діапазоні більш високих або нижчих температур протягом такого ж періоду часу.

Актуальність проблеми.

Проблема короточасних температурних відхилень та їх впливу на якість ЛЗ актуальна для:

- ✓ Виробників ЛЗ;
- ✓ Дистрибуторів;
- ✓ Аптечної мережі;
- ✓ Лікувально-профілактичних закладів

Вимоги до зберігання ЛЗ, встановлені в реєстраційному досьє та зазначені в маркуванні ЛЗ, мають дотримуватися під час наступних етапів обігу ЛЗ: виробництва, зберігання, транспортування, дистрибуції, медичного застосування тощо.

Приклади оцінки регуляторами порушень встановлених для ЛЗ температурних меж (1)

- У приміщенні вторинної упаковки №... на момент інспекції було зафіксовано температуру 29,5°C, яка перевищує верхню регламентовану межу для ЛЗ, що пакувався (не вище 25°C).
- У прохідному коридорі третього поверху на момент інспекції зберігалася частина серії готової продукції. Температура повітря в коридорі не контролюється приладом та під час інспекції значно перевищувала межу 25°C.

Приклади оцінки регуляторами порушень встановлених для ЛЗ температурних меж (2)

- У складі сировини встановлені температурні межі «не вище $25 \pm 2^{\circ}\text{C}$ », тобто допускається зберігання сировини за звичайної температури до $+27^{\circ}\text{C}$, що суперечить вимогам до умов зберігання сировини відповідно до нормативної документації «не вище 25°C ».
- У ході аудиту на одному з температурних датчиків у приміщенні складу було зареєстровано температуру $+26,5^{\circ}\text{C}$, але ніяких відхилень при цьому персонал не фіксував. Те ж зауваження стосується температурних умов зберігання сировини на окремих складах кожного виробничого корпусу та готової продукції на основному складі, а також температури в приміщеннях виробництва та пакування продукції.

Приклади оцінки регуляторами порушень встановлених для ЛЗ температурних меж (3)

- Компанія використовувала не контрольоване за температурою транспортування для доставки ЛЗ без оцінки ризиків впливу зовнішнього середовища
- Оцінка ризику, що визначає необхідність контролю температури для власних транспортних засобів компанії, не була деталізована та містила помилкові вихідні дані щодо кліматичних умов місцевості, де знаходиться компанія.

Середня кінетична температура (МКТ)

Чим більша величина температурного відхилення, тим більша різниця між обчисленими середньою температурою та МКТ.

При мінімальній температурі зберігання 29°C і максимальній - 31°C , обчислена середня температура буде 30°C , а МКТ - $30,04^{\circ}\text{C}$.

Аналогічно при мінімальній температурі зберігання 20°C і максимальній 40°C розрахункове середнє значення буде 30°C , а МКТ становитиме $33,27^{\circ}$.

Температурний режим зберігання	МКТ
36 місяців при 25°C	$25,00^{\circ}\text{C}$
35 місяців при 25°C та 1 місяць при 40°C	$25,93^{\circ}\text{C}$
34 місяців при 25°C та 2 місяці при 40°C	$26,77^{\circ}\text{C}$
35 місяців при 25°C та 1 місяць при 50°C	$27,60^{\circ}\text{C}$

Середня кінетична температура (МКТ)

Формула розрахунку МКТ

$$T_k = \frac{\Delta H / R}{-\ln \left(\frac{e^{-\Delta H / RT_1} + e^{-\Delta H / RT_2} + \dots + e^{-\Delta H / RT_n}}{n} \right)}$$

де ΔH — енергія активації, для більшості ЛЗ вона знаходиться в діапазоні 42–125 кДж/моль (середнє 83.14);

R — універсальна газова константа, 8.31 Дж/(моль·К);

Середня кінетична температура (МКТ)

- МКТ не є середнім арифметичним, а включає експоненційні та логарифмічні співвідношення;
- МКТ є інтегрованою функцією часу/ температури, яка пов'язана з розкладанням ЛЗ;
- МКТ характеризується тим, що більш високі температури мають більшу вагу, ніж при розрахунку середніх значень температури.
- Непропорційна вага більш високих температур відповідно до МКТ враховує підвищення швидкості термічного розкладу матеріалів при цих більш високих температурах. Таким чином МКТ компенсує цей нелінійний ефект температури.

Середня кінетична температура (МКТ)

- Для того, щоб МКТ була репрезентативною, слід використовувати відповідну кількість точок виміру температури/часу.
- МКТ може застосовуватися в ситуації, коли температурний контроль в зоні зберігання досить частий, але коли трапляється періодичне відхилення від норми завдяки сезонним коливанням

Підхід USP <1079> Good Storage and Distribution Practices for Drug Products

- ЛЗ у ланцюгу поставок можуть зберігатися при температурах, що виходять за температурні межі, зазначені у маркуванні (ці межі визначають під час проведення відповідних досліджень стабільності);
- Кожне відхилення від нормативних температурних меж слід оцінювати, щоб визначити їх кінцевий вплив на якість ЛЗ;
- Один з науково обгрунтованих методів оцінки впливу на ЛЗ, що зберігається поза встановлених нормативних температурних меж, є розрахунок МКТ.

Підхід USP <1079> Good Storage and Distribution Practices for Drug Products

- МКТ слід використовувати також для оцінки короткочасних температурних відхилень в процесі транспортування ЛЗ;
- Необхідне підтвердження того, що характеристика розкладання ЛЗ слідує кінетиці першого порядку у всьому діапазоні досліджуваних температур;
- Підхід на базі оцінки МКТ не призначений для використання як засіб для обґрунтування температури для тривалих температурних відхилень
- Досить часте вимірювання температури (наприклад, кожні 15 хвилин)

Застосування підходу на базі МКТ в USP <659> Packaging and Storage Requirements

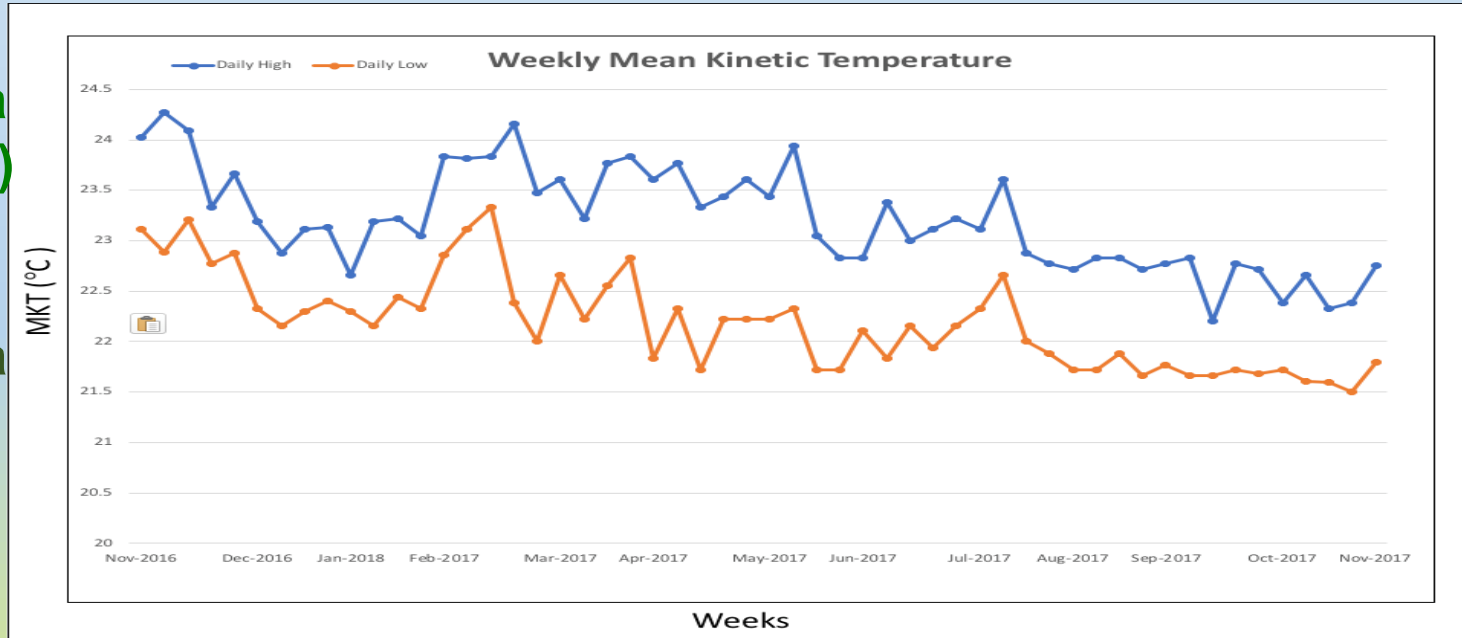
Для ЛЗ, що мають зберігатися при температурі від 20°C до 25°C, допустимими є наступні відхилення:

- Допустимими є відхилення температури від 15°C до 30°C, які спостерігаються в аптеках, лікарнях і складах, а також під час транспортування. Середня кінетична температура не має перевищувати 25°C.
- За умови, що МКТ не перевищує 25°C, допустимими є відхилення до 40°C, якщо їх тривалість не перевищує 24 години.
- Відхилення вище 40°C дозволяються лише в тому випадку, якщо на таке вказує виробник.

Приклади застосування підходу на базі МКТ

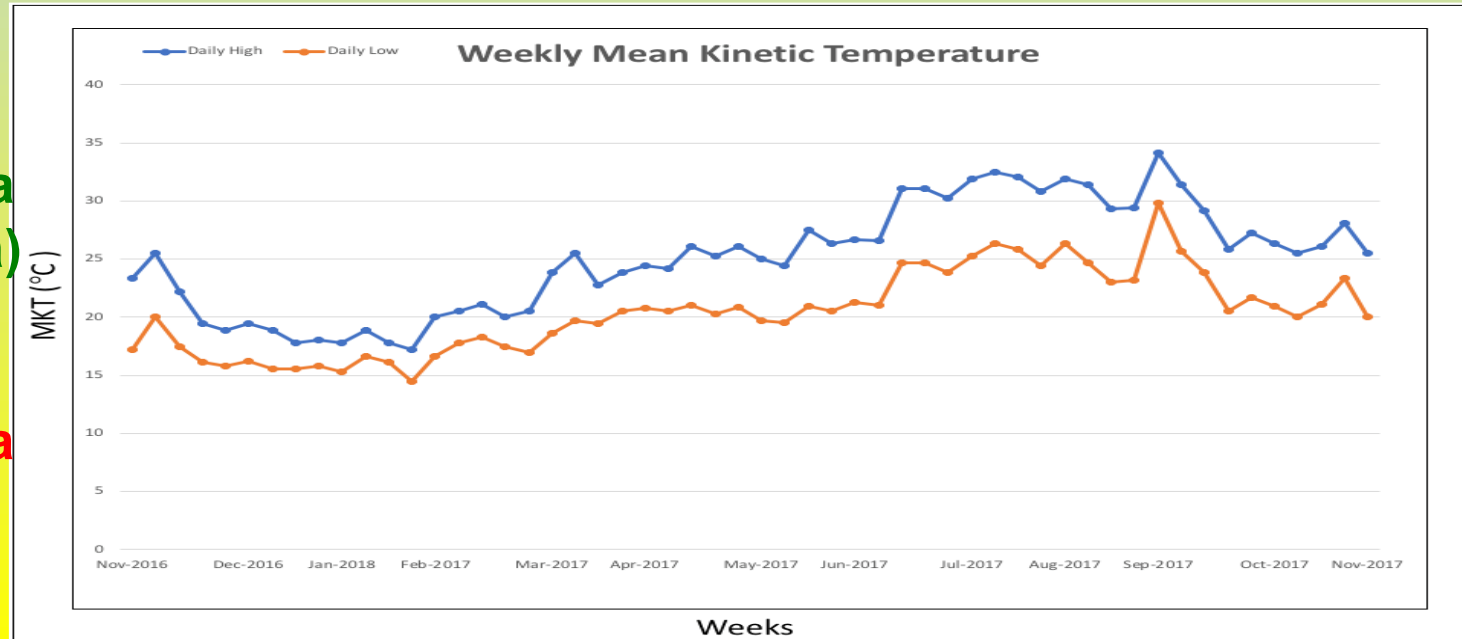
Розрахована за рік (52-тижнева)
МКТ = 22.75°C;

Розрахована за 30 днів
МКТ = 23.14°C

Розрахована за рік (52-тижнева)
МКТ = 23.98°C;

Розрахована за 30 днів
МКТ = 28.98°C

Розвиток підходу на базі МКТ <1079.2>

Mean Kinetic Temperature in the Evaluation of Temperature Excursions During Storage and Transportation of Drug Products. USP-NF

Використання МКТ для оцінки температурних відхилень при зберіганні при кімнатній температурі (20-25⁰С) - CRT та в холодному місці (від +2⁰С до +8⁰С) - CCT.

	Діапазон температур зберігання	Діапазон допустимих відхилень температури зберігання	Максимальна допустима температура	Тривалість відхилення температури (не більше)	Середня кінетична температура (не більше)	Періодичність оцінки
CRT	20°–25°С	15°–30°С	40°С	24 години	25°С	30 днів
CCT	2°–8°С	8°–15°С	15°С	24 години	8°С	24 години

Перспективи впровадження в ДФУ

*Дякую
за
увагу!*

***З повагою,
за дорученням співавторів
Ю.Підпружников
gtrpnsr@gmail.com***